

El Covid i la inflació reconfiguren l'acció social

La complexitat de les necessitats socials emergents, el finançament i la relació amb les administracions són alguns dels vectors en joc

Espai Polivalent de Sant Miquel al barri del Singuerlín de Santa Coloma de Gramenet.

ÁNGEL BELZUNEGUI
«El fet que hi hagi tantes entitats no és signe de vitalitat de la societat civil, moltes sorgeixen perquè tenim un Estat del benestar molt feble»

«Si tot allò que vam tancar al març es pogués obrir demà, voldríem obrir el mateix tipus de projecte?» Aquesta pregunta de pes se la van fer a Càritas diocesana de Barcelona l'abril-maig del 2020, quan encara estàvem confinats i no hi havia vacunes. I es van respondre que no. La pandèmia va ser un reset obligat que a moltes entitats «ens ha canviat la vida», admet Eduard Sala, cap d'acció social de Càritas diocesana de Barcelona.

El principal temor en aquell moment era el risc de fractura social per la interrupció de les feines i, per tant, de la principal font d'ingressos per a la majoria de la població. «El volum de persones que van atendre les entitats arran de la crisi sociosanitària i econòmica (a continuació) es va disparar. Un cop s'activa l'escut social (fonamentalment la protecció de les feines que van caure, per la via dels ERTO) s'evita la destrossa que podria haver estat. Ara mateix ja sabem que l'indicador de risc de pobresa és inferior al que teníem el 2020 i això és fruit d'un esforç de les administracions públiques i de les entitats socials i cíviques», valora Àngel

Belzunegui, director d'investigació del CIS (Centre d'Investigacions Sociològiques) i investigador col·laborador en excedència de la Càtedra d'Inclusió Social de la Universitat Rovira i Virgili.

Tot això sense llançar les campanes al vol, com ens revelen les dades més recents de l'Enquesta de Qualitat de Vida: un 24,7% de la població catalana viu en risc de pobresa i exclusió social, les llars amb ingressos per sota del risc de pobresa són un 19,9% del total (s'enfilarien a un 42,1% si no fos per les transferències socials) i amb privacions materials concretes: un 30,9% no es podran permetre ni una sola setmana de vacances, el 48,6% tenen dificultats per arribar a final de mes o un 34,8% no poden atendre despeses imprevistes.

«Ara tenim una situació molt semblant a la del 2019, que va ser un any molt dur. Llavors teníem famílies amb fills acabades d'arribar que fugien de països en conflicte o en perill que no tenien lloc on dormir, era una situació d'emergència habitacional que el 2022 i aquest 2023 es torna a reproduir. Malgrat que la gent no té la percepció

JOSEP ORIOL
PUJOL

«Hi ha una dependència humiliant de les subvencions que estan sempre al lliure albir que baixi la partida o es vulguin afavorir altres serveis»

EDUARD SALA
«Vam decidir anar modificant els projectes perquè siguin polivalents, on el màxim de persones possibles puguin fer vida digna i barrejar-se amb persones de l'entorn proper»

d'emergència, tornen a recuperar-se els fluxos de transport (i, per tant, les migracions), però tenim molta gent que treballa amb salaris que per res cobreixen les necessitats bàsiques, un 12-15% de les persones que atenem tot i treballar no arriben a final de mes», es lamenta Sala.

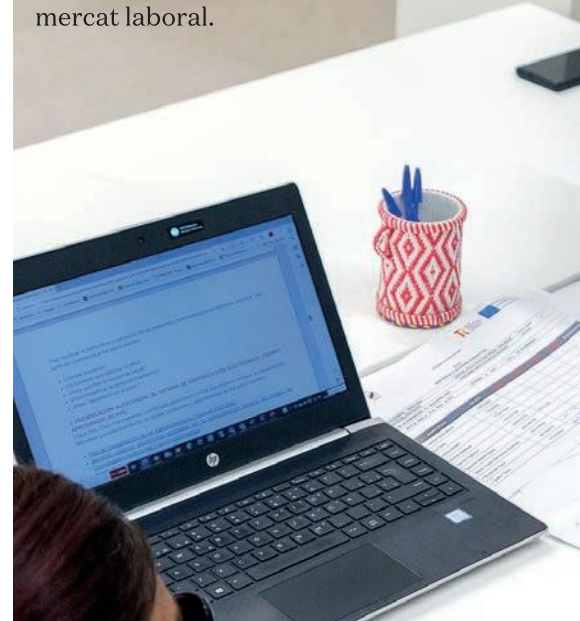
La Taula del Tercer Sector Social (que aglutina 3.143 entitats) explica al seu darrer baròmetre del 2022 que acompanyen 1.900.000 persones (ancians, persones amb discapacitat, infants i persones en situació de pobresa o risc d'exclusió social, principalment) a Catalunya, 350.000 persones més en comparació amb el baròmetre del 2017. Els principals àmbits d'intervenció són l'educació en el lleure i els serveis educatius (20%), l'àmbit cultural (18%), l'atenció psicossocial i la rehabilitació (14%) i la cobertura de necessitats bàsiques (9%).

Finançament de les entitats, la clau de volta

«Les entitats hem tingut dues crisis des del 2020: la sanitària del Covid, en què vam comptar amb tot de recursos perquè molta gent es va bolcar en ajudar la població desprotegida (sense ERTO, ni altres ajudes) i que va anar en detriment de les donacions a projectes ordinaris. I el 2022 ve la guerra a Ucraïna, que recull molts donants (a diferència de moltes altres guerres) i que va comportar una davallada per als projectes ordinaris; ha estat una dificultat mantenir-los», relata Sala. A això s'hi ha afegit el context inflacionari: «Per continuar fent els mateixos projectes els costos de subministraments es van disparar astronòmicament, ha estat un càstig», continua.

En efecte, les despeses d'electricitat del 2022 s'han incrementat un 65,66% (respecte de l'any 2021), les de gas un 60,38% i les d'alimentació un 17,79%, tot plegat s'estima en un sobrecost de 281,5 milions d'euros, fet que posa en perill la viabilitat econòmica d'una de cada quatre entitats. Unes entitats que, com s'ha vist, ja venien tensionades de la pandèmia: «La crisi sanitària va ser un accelerador d'un procés de desaparició d'entitats, que ja feia molt de temps que es produïa. Es tracta de moltes petites entitats que vivien fonamentalment de subvencions públiques i que han tendit a desaparèixer o a assimilar-se

A Càritas s'ofereixen diferents recursos, entre altres, adquirir destreses digitals i introduir-se al mercat laboral.

en entitats més grans», ressalta Belzunegui.

Tornant al finançament de les entitats socials, una peculiaritat a l'Estat espanyol és la dependència de les administracions públiques (56% dels fons), i molt menor de les fonts pròpies (28%) i el finançament privat (16%). «El fet que hi hagi tantes entitats no és signe de vitalitat de la societat civil, moltes sorgeixen perquè tenim un Estat del benestar molt feble que no arriba als nivells mínims de cobertura. No tenim un model de grans empreses o fundacions finançadores com passa en altres països anglosaxons. El nostre és un model de subvenció i si el sector públic deixa d'ingressar aquests recursos (a través de subvencions o contractes) el tercer sector se'n ressent», analitza Belzunegui.

Segons el baròmetre 2022 del Tercer Sector Social, el finançament públic correspon a la Generalitat de Catalunya (56%), als ajuntaments (19%) i a l'Àrea Metropolitana de Barcelona (9%). Aquesta dependència fa que les entitats siguin molt sensibles als deutes contrets per l'administració, un fet que afecta el 36% de les entitats catalanes i que genera greus tensions de tresoreria. «Hi ha una dependència humiliant de les subvencions que estan sempre al lliure albir que baixi la partida o es vulguin afavorir altres serveis», es queixa el director general de la Fundació Pere Tarrés, Josep

ANNA SELVA
«Més que proveïdors de serveis hem de ser facilitadors que la gent es trobi, es relacionin, es vinculin i s'ajudin entre elles»

Oriol Pujol, al programa *Àngels de Ràdio Estel*.

Canvi del model d'atenció i intervenció social

La pandèmia del Covid va revelar en tota la seva cruïra les dificultats del confinament en sostres inapropiats com habitacions de relloguer compartides: «Hem vist els efectes que pot tenir per a la gent que atnem viure en condicions de *no-lloc*, un sostre que no és una llar i hem descobert la importància de tenir espais dignes on poder-se trobar i relacionar-se. Per això, vam decidir anar modificant els projectes perquè siguin polivalents, on el màxim de persones possibles puguin fer vida digna i barrejar-se amb persones de l'entorn proper», detalla Eduard Sala.

Els primers Espais Polivalents de Càritas diocesana de Barcelona neixen el setembre del 2020 (a l'Hospitalet de Llobregat, Barcelona-parròquia de Santa Magdalena i Santa Coloma de Gramenet-Singuerlín) i ja en tenen set, a més d'altres projectes que estan fent aquest procés d'obertura comunitari. «A l'espai polivalent Sant Miquel del Singuerlín tenim 3 tècnics, 50 voluntaris i 300 persones assistint. Són espais on hi ha més activitats lúdiques o relacionals on la gent es pot apuntar a cursos

de llengua, grups de cura nens/mares, treball emocional, manualitats, dansa... Són espais oberts, però destinats prioritàriament per a les persones que ens arriben. L'activitat de lleure és l'excusa per crear espais d'escolta i de referència per aquestes persones i que comencin a fer arrels», subratlla Anna Selva, cap de la zona pastoral 5.

Hi ha altres raons de fons que sustenten aquest canvi com apunta Selva: «Més que proveïdors de serveis hem de ser facilitadors que la gent es trobi, es relacionin, es vinculin i s'ajudin entre elles. No ha d'haver-hi tan protagonisme del tècnic (treballador/a social), volem trencar amb la jerarquia del tècnic i

Càritas treballa per crear espais comunitaris oberts al barri on la vida pugui entrar-hi.

qui és ajudat. L'aïllament ens porta al risc, a la solitud. La comunitat, la relació, ens protegeix. Nosaltres també hem hagut de fer un esforç per reciclar-nos. A més, volem visualitzar que totes i tots ens acompanyem.»

Reptes i oportunitats

Les entitats del Tercer Sector Social, segons el baròmetre 2022, detecten un augment de la complexitat de les necessitats socials, que es tradueix en més persones que necessiten suports per cobrir necessitats bàsiques; més dificultats per accedir a l'habitatge (més situacions de sensellarisme i de pobresa infantil i juvenil que s'han agreujat amb la inflació i els preus de l'energia); increment de la solitud no desitjada i l'aïllament, especialment entre les persones grans; més malestar emocional i psicològic entre les persones joves i augment de la bretxa digital i necessitat d'un acompanyament per a la capacitat digital.

Pel que fa als reptes en l'atenció social, les entitats socials apunten en primer lloc per incrementar el

nombre d'equipaments i de recursos disponibles (56%), seguit de la simplificació de les gestions amb les administracions (50%) i el repte d'avançar cap a la integració de l'atenció social i sanitària (49%). En aquest apartat podrien obrir-se algunes oportunitats amb els fons Next Generation de la UE: «Si les entitats saben jugar-los bé en poden sortir reforçades. Pot haver-hi un traspàs de finançament dels poders públics de l'Estat i autonòmics cap a les entitats del tercer sector, dependrà de les convocatòries que surtin, de la capacitat de les entitats de participar...», apunta Belzunegui.

Quant a les noves formes de finançament, el 26 d'abril passat es va aprovar la reforma de la Llei del Mecenatge al Congrés dels Diputats, pendent de tramitar-se al Senat, i que es preveu que entri en vigor l'1 de gener del 2024, quan ja serien efectius els estímuls fiscals que aporta aquesta reforma a les donacions realitzades per empreses i particulars. En definitiva, el tauler de joc de les entitats socials està canviant dinàmicament, però segueix ben viva la seva vocació de servei.

Demostrar i mesurar l'impacte social

«Les entitats tenim tres nivells d'informació: els resultats/volum d'activitat; l'avaluació dels projectes i quines conseqüències té la tasca que fem, en el nostre cas, els avenços que fan les famílies des que hi entren fins que en surten», explica Sergio Rodríguez, director de la Fundació Foment de l'Habitatge Social, creada per Càritas l'any 1990, i que s'ocupa de gestionar 540 habitatges a les diòcesis de Barcelona, Sant Feliu i Terrassa.

Rodríguez va participar el 9 de febrer en una jornada al Palau Macaya, a Barcelona, al voltant de la necessitat i les possibilitats d'avaluar l'impacte que tenen en la societat les fundacions, organitzada per la Coordinadora Catalana de Fundacions i que va reunir més de 150 assistents. Per començar a mesurar l'impacte, Paola Jubert, de la Fundació Jubert Figueres, convida qualsevol entitat, sigui de la mida que sigui, a fer-ho

amb «estudi, ganes de llegir de l'experiència dels altres, tenir molt clares la missió de l'organització i els números». Aquesta entitat, que facilita habitatge a acompanyants de pacients que segueixen tractaments mèdics, sap que «per cada euro que rebem en retornem 7, directament o indirectament».

Per a Jubert, la mesura de l'impacte pot ajudar a «entendre millor el valor de la feina que fem», a fer-la servir com «una eina per poder exercir reivindicacions institucionals de noves polítiques públiques, basant-les en la constatació empírica de l'aportació social i territorial que genera la nostra feina» i a millorar el mecenatge i la captació de fons «no només perquè podem explicar millor el valor d'allò que fem, sinó que a més ens permet quantificar-ho. I això és el que busca sobretot el gran donant, les empreses».

KIT DE SUPERVIVÈNCIA PER A ENTITATS

INCREMENT PREUS SUBMINISTRAMENTS I ALIMENTS

Pla de mesures urgent: fons extraordinari de recursos econòmics, línies d'ajuts específiques per accelerar reformes estructurals i de transició energètica i sistema de revisió anual de preus dels serveis (sol·licitat al Govern per la Taula i la Confederació Empresarial del Tercer Sector Social de Catalunya)

Mesures per contenir despeses: implementar mesures d'eficiència energètica

LLEI DE MECENATGE REFORMADA

S'estimula el micromecenatge i s'incrementen els percentatges de deducció

S'actualitza el concepte de donatius i donacions (s'incorporen les de serveis)

S'hi inclou l'anomenat mecenatge de reconeixement o recompensa

S'amplien les modalitats d'explotacions econòmiques exemptes

Es reforça l'automatisme per aplicar exempcions de tributs de competència local als béns d'entitats sense ànim de lucre

MESURAR L'IMPACTE SOCIAL

Respondre al qüestionari de la Teoria del canvi: definició del problema social pel qual treballa l'entitat, passes per arribar als objectius desitjats i resultats que vol obtenir a curt, mitjà i llarg termini

Determinar amb quins dels Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS 2030) està alineada l'entitat

FONS EUROPEUS NEXT GENERATION EU

Analitzar les convocatòries i, si escau, presentar projectes